

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора
Синьова Віктора Миколайовича
на дисертацію Ісаєвої Олени Володимирівни
«Становлення та розвиток системи спеціальної освіти на Дніпропетровщині
у другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 01 Освіта/педагогіка
за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Питання становлення та розвитку системи спеціальної освіти в Україні постійно привертають увагу вітчизняних дослідників. Особливої актуальності це питання набуває в умовах активного процесу інтеграції вітчизняної освітньої системи до світового освітнього простору та демократизація українського суспільства.

Дисертаційне дослідження О. В. Ісаєвої, мета якого полягає у здійсненні системного історико-педагогічного аналізу процесу становлення, функціонування і розвитку системи освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку в Україні як цілісної системи, системи спеціальної освіти на Дніпропетровщині як її складової, та впровадженні історичного, практичного досвіду в сучасних умовах має незаперечну актуальність.

Авторка прослідкувала за дослідженнями українських учених і виявила тенденцію яка, починаючи з Віталія Бондаря історично спрямована на формування наукового обґрунтування змісту, організаційних форма та процесу навчання та виховання учнів із ООП. В сучасній українській спеціальній освіті історичний контент має велике значення для підготовки майбутніх фахівців для корекційної роботи із дітьми із особливими освітніми потребами.

Актуальним виконане дослідження видається також у світлі необхідності розв'язання важливих суперечностей, виявлених дисертантом під час вивчення сучасного стану особливостей розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні у сучасному вимірі.

Дослідницею встановлено, що реалізація спеціальної та інклюзивної освіти в Придніпров'ї з-за сучасних кондицій передбачає три головні підходи: формування спеціальних класів компенсуючого навчання в умовах закладів

загальної середньої освіти; формування класів при спеціальних закладах освіти; включення дитини з порушеннями розвитку до освітнього середовища звичайної групи, класу, але з-за кондицій формування для неї відповідних, адекватних її можливостям умов одержання освіти.

Вивчення рукопису дисертації переконливо засвідчує, що авторський підхід до розкриття вибраної проблеми можна характеризувати як фундаментальний і багатоаспектний.

Завдання дослідження адекватні поставленій меті. Також коректно визначено об'єкт і предмет дослідження.

Список джерел, що становлять теоретико-методологічну базу дослідження, цілком переконливе й аргументоване. У ньому, поряд із вітчизняними авторами, присутні й зарубіжні. Бібліографія становить 186 найменувань.

Реалізації поставленої авторкою мети та завдань сприяв обґрунтований вибір теоретичних, загальнонаукових, порівняльно-історичних, емпіричних методів дослідження. Аналізуючи рукопис, треба зазначити, що авторка уміло застосовувала різні методи дослідження, щоб сформулювати необхідні положення, що виносяться на захист.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновку, бібліографічного списку та додатків.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні основи розвитку спеціальної освіти України»** авторкою виконано аналіз численних джерел, що відображають особливості сучасного стану розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні; визначено та охарактеризовано періоди генезису теорії та практики дослідження; вперше проведено розмежування на періоди розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні; узагальнено національне та міжнародне нормативно-правове забезпечення розвитку спеціальної та інклюзивної освіти України; визначено основні проблеми сучасної системи спеціальної освіти; охарактеризовано сучасні теоретичні уявлення про ідеал освіченої людини.

У другому розділі **«Становлення системи спеціальної освіти Дніпропетровщини»** проаналізовані особливості розвитку спеціальної та

інклюзивної освіти в регіоні у сучасному вимірі. Авторкою висвітлено основні соціально-педагогічні передумови становлення спеціальної освіти на Дніпропетровщині у період з 1945 по 1970 роки.

Дисертанта підтримує напрямок корекційної спрямованості діяльності шкіл. Виявленню історичних періодів спеціальної освіти приділяли увагу в області олігофренопедагогіки, логопедів, офтальмопедагогіки, сурдопедагогіки, спеціальної психології, інклюзивної освіти, змісту освіти. Це говорить про аналітичність мислення автора дисертації, логіку подачі історичного матеріалу, пов'язаного з соціально-економічним та політичним станом в Україні.

В третьому розділі «**Формування системи функціонування спеціальних закладів**» представлено модель системи функціонування спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, мета якої полягає в забезпеченні підтримки здобувачів освіти з різними видами особливих освітніх потреб та спрямована на надання якісної освіти, розвиток та соціалізацію дітей з ООП. Висвітлені результати дослідження вказують на ефективність розробленої моделі.

На основі отриманих даних і результатів дослідження дисертанткою запропоновано методичні рекомендації щодо запровадження розробленої моделі системи функціонування спеціального закладу освіти та організації корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами які сприятимуть забезпеченню якісної освіти та підтримки дітей та підлітків з особливими освітніми потребами.

Необхідно відзначити як безсумнівну перевагу роботи, що всі теоретичні положення дослідження перевірені автором на практиці. Експеримент описано докладно, наведено необхідні дані, перевірені методами математичної статистики. У висновку автором лаконічно узагальнено результати дослідження, сформульовано висновки та перспективні напрями подальшого дослідження

Безумовно, позитивно оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, все ж таки висловимо деякі зауваження, які мають, скоріше, рекомендаційний характер і можуть бути враховані при продовженні роботи над темою.

Текст чітко структурований, викладений хорошим науковим стилем, ясний, зрозумілий, граматично вивіреним, усі викладені позиції добре аргументовані автором. Хочеться відзначити авторську манеру по ходу викладу матеріалу висловлювати свою власну точку зору.

Теоретична значущість роботи полягає в тому, що спроектована дисертанткою модель системи функціонування спеціального закладу освіти є вагомим доповненням до наявних педагогічних систем супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Практична значущість роботи полягає в удосконаленні ціннісно-сміслової підготовки майбутніх фахівців сфери спеціальної освіти. При цьому автор пропонує не тільки загальні орієнтири, а й цілу систему роботи з учасниками освітнього процесу. Авторка виявила високу наукову ерудицію, досягла поставленої дослідницької мети, чим зробила вагомий внесок у розширення і збагачення наукового знання у спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація «**Становлення та розвиток системи спеціальної освіти на Дніпропетровщині у другій половині XX століття – на початку XXI століття**» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 і може бути подана до розгляду до спеціалізованої вченої ради на предмет допуску до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 спеціальна освіта.

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психокорекційної педагогіки
і реабілітології Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова



Віктор СИНЬОВ

Підпис
« 28 » 11 2023 р.